

Edunvalvonta

Syyskuu 2019

Kimmo Luojus

henkikirjoittaja

holhoustoimen edunvalvontapalveluiden vastuualueen päällikkö

Hämeen maistraatti

1.1.2020 alkaen Digi- ja väestötietovirasto

Holhustoimen palvelut

- ▶ Holhustoimen palveluilla pyritään auttamaan henkilöitä, jotka *eivät itse "sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn"* vuoksi kykene huolehtimaan **taloudellisista asioistaan**, ja joiden asiat sen vuoksi uhkaavat jäädä **asianmukaisesti hoitamatta**.

Edunvalvoja voidaan määrätä edustamaan henkilöä (päämiestä) myös sellaisissa tämän **henkilöä** koskevissa asioissa, joiden merkitystä hän ei kykene ymmärtämään (ns. laajennettu edunvalvonta).

- ▶ Holhustoimen avulla tällainen henkilö voi saada tuekseen **edunvalvojan**, joka yhdessä hänen kanssaan tai hänen puolestaan huolehtii hänen asioistaan ja valvoo hänen etujaan.

Viimesijainen keino

- ▶ Edunvalvonta on ns. **viimesijainen keino** asioiden järjestämiseksi.
- ▶ Jos asiat hoituvat muulla tavalla, ei edunvalvojaa pidä määrätä.

Muita tapoja:

- omaisella tilinkäyttöoikeus
- edunvalvontavaltuus

Elämäntilanne vaikuttaa edunvalvonnan tarpeeseen

- ▶ Henkilön **elämäntilanne** vaikuttaa edunvalvonnan tarpeeseen:
 - **asuuko yksin** vai turvallisten läheisten silmälläpidon alla tai palveluasunnossa;
 - **miten paljon on varallisuutta**;
 - varallisuuden **laatu**: vaikeahoitoisuus, hukkaamisen tai hyväksikäytön riski;
 - onko **velkoja**, onko velkajärjestelyn tarvetta;
 - onko **päihteiden** ongelmakäyttöä;
 - esiintyykö **taloudellista hyväksikäyttöä** ”ystävien”, naapurien, sukulaisten taholta;
 - onko tarvetta hoitaa **monimutkaisia asioita** (esim. tukien hakemisen tarve, ositus, perinnönjako, yritystoiminnan ”alasajo”).

Miten edunvalvojan voi saada?

Edunvalvojan määrää **maistraatti** tai **käräjäoikeus**.

▶ 1) Oma hakemus maistraatille:

– *henkilö itse* voi saada itselleen edunvalvojan tekemällä kirjallisen hakemuksen maistraatille.

▶ 2) Kenen tahansa *ilmoitus* maistraatille.

▶ 3) Oma, läheisen tai maistraatin hakemus käräjäoikeudelle: Hakemuksen käräjäoikeudelle voi apua tarvitsevan ohella tehdä myös *tämän isä, äiti, aviopuoliso, lapsi tai muu läheinen*.

– Myös *maistraatti* voi tehdä **hakemuksen käräjäoikeudelle** (maistraatin hakemus on käytännössä yleisin menettely).

Ilmoitus maistraatille

- ▶ Jos henkilö on ilmeisesti edunvalvonnan tarpeessa, **kuka tahansa asiasta tietävä voi tehdä maistraatille ilmoituksen asiasta vaitiolovelvollisuuden estämättä.**

Ilmoituksen voi siis tehdä kuka tahansa yksityishenkilö, mutta myös esim. sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö tai pankkitoimihenkilö.

Kuka edunvalvojaksi?

- ▶ Edunvalvojaksi voidaan määrätä tehtävään sopiva ja suostuva henkilö, jolla on riittävä taito ja kokemus.

Usein edunvalvojana toimii tukea tarvitsevan **lapsi, aviopuoliso tai muu läheinen.**

- ▶ Toinen vaihtoehto on **yleinen edunvalvoja**, joka hoitaa näitä tehtäviä työnsä puolesta.

Yleiset edunvalvojat ovat valtion palveluksessa, *edunvalvontatoimistoissa* (mm. Lahdessa tällainen)

Maistraatti valvoo edunvalvojen toimintaa, mutta ei ole heidän (edes yleisten edunvalvojen) työnantajansa tai esimiehensä.

Edunvalvojan tehtävät

- ▶ Edunvalvojan tehtävistä päättää maistraatti tai käräjäoikeus.

Yleensä edunvalvojalle annetaan tehtäväksi hoitaa päämiehensä **omaisuutta ja taloudellisia asioita**.

Joskus tehtävämääräys sisältää myös päämiehen edustamisen tämän **henkilöön** (esim. hoitoon ja asumiseen) liittyvissä asioissa.

Henkilöön liittyvissä asioissa edunvalvoja voi kuitenkin edustaa päämiestä vain silloin, kun päämies itse ei ymmärrä asian merkitystä.

Luvat, palkkio

- ▶ Edunvalvoja tarvitsee **maistraatin luvan** päämiehensä puolesta tehtäviin tärkeisiin oikeustoimiin.
- ▶ Lupa tarvitaan esimerkiksi asunnon tai kiinteistön myymiseen ja ostamiseen, puun tai maa-aineksen myymiseen, osituksesta tai perinnönjaosta sopimiseen, lainan ottamiseen tai antamiseen sekä omaisuuden luovuttamiseen pantiksi.

Edunvalvojalla ei ole oikeutta tehdä lahjoituksia päämiehensä puolesta.

- ▶ Edunvalvojalla on oikeus saada **korvaus kuluistaan ja kohtuullinen palkkio.**

Toimintakelpoisuuden rajoittaminen

- ▶ Pelkkä edunvalvonta ei lakkauta henkilön omaa oikeustoimikelpoisuutta.
- ▶ Ääritilanteissa **käräjäoikeus** voi hakemuksesta rajoittaa henkilön toimintakelpoisuutta.

Käräjäoikeus voi esimerkiksi päättää, ettei asianomaisella ole oikeutta tehdä velkaa tai oikeutta määrätä tietystä omaisuudestaan.

Ääritilanteessa **vajaavaltaiseksi** julistaminen.

- ▶ Vain siinä määrin kuin se on **välttämätöntä** henkilön suojaamiseksi.

Käytännössä harvinainen toimenpide (Häme n. 3 % päämiehistä)

Holhousviranomainen = maistraatti

Vuoden 2020 alusta Digi- ja väestötietovirasto

- ▶ Holhousviranomaisena toimii **maistraatti**.

Maistraatti valvoo edunvalvojen toimintaa (tilien tarkastaminen, kantelut, yms).

Maistraatti pitää myös holhousasioiden rekisteriä, josta voi tarvittaessa saada tiedon esimerkiksi siitä, kuka on tietyn henkilön edunvalvoja.

- ▶ Maistraatin henkilökunnalla (ja edunvalvojalla) on salassapitovelvollisuus.

Maistraattiin voi myös ilmoittaa siitä, että tietty henkilö on ilmeisesti edunvalvojan tarpeessa.

Hämeen maistraatin toimialueeseen kuuluvat **Kanta-Hämeen** ja **Päijät-Hämeen maakunnat** (Hämeenlinnan, Riihimäen, Forssan, Lahden ja Heinolan seudut).

1.1.2020 maistraatit yhdistetään Väestörekisterikeskukseen, viraston nimeksi tulee **Digi- ja väestötietovirasto**.

- ▶ Lisätietoja, lomakkeita:
- ▶ www.maistraatti.fi
- ▶ **Hämeen maistraatti**, PL64, 13101 Hämeenlinna (Birger Jaarlin katu 15)